

Twórczość Andrzeja Panufnika

Scenariusz lekcji dla szkół ponadgimnazjalnych

Materiały

- nagranie *Bogurodzicy* (dostępne w internecie)
- przygotowane następujące linki:
 - ze strony Ninateki „Kolekcja: Andrzej Panufnik”:
 - film biograficzny *Andrzej Panufnik – życie i twórczość* <http://ninateka.pl/kolekcje/panufnik/film/andrzej-panufnik-zycie-i-tworczosc>
 - film *Andrzej Panufnik – errata do biografii* <http://ninateka.pl/kolekcje/panufnik/film/andrzej-panufnik-errata-do-biografii>
 - „Etapy twórczości” <http://ninateka.pl/kolekcje/panufnik/etapy-tworczosci>
 - nagranie *Uwertury bohaterskiej* <http://ninateka.pl/kolekcje/panufnik/audio/uwertura-bohaterska-na-orkiestrze-1>
 - nagranie *III Symfonii (Sinfonia sacra)* <http://ninateka.pl/kolekcje/panufnik/audio/sinfonia-sacra-iii-symfonia-na-orkiestrze>
 - partytura *III Symfonii (Sinfonia sacra)* Andrzeja Panufnika dostępna online w całości na stronie wydawnictwa Boosey and Hawkes: <https://www.boosey.com/cr/perusals/score.asp?id=10598> (uwaga: by skorzystać z partytury, należy się uprzednio zarejestrować, jest to bezpłatne, ale zajmuje trochę czasu, koniecznie należy zrobić to przed lekcją)
 - wydruki opisów następujących utworów ze strony Ninateki „Kolekcje: Andrzej Panufnik”: wszystkie symfonie, *Pięć polskich pieśni wiejskich*, *Uwertura tragiczna*, *Kołysanka*, *Nokturn na orkiestrę*, *Suita staropolska*, *Koncert gotycki*, *Uwertura bohaterska*, *Polonia*, *Muzyka jesieni*, *Pejzaż*, *Epitafium katyńskie*, *Arbor cosmica*, *Pentasonata* (każdy wydruk na osobnej kartce)
 - prezentacja w formacie pptx (w załączeniu)
 - tablica, kreda w kilku kolorach

Przebieg lekcji

1. Wprowadzenie:

- Lekcję rozpoczynamy od zaprezentowania początkowych fragmentów *Uwertury bohaterskiej* Andrzeja Panufnika (na razie bez zdradzania nazwiska autora kompozycji). Po wyciszeniu muzyki pytamy uczniów, czy ktoś może orientuje się, czyj to utwór.
- Wyjaśniamy uczniom, że muzykę tę skomponował Andrzej Panufnik SLAJD NR 1, którego twórczością będziemy się dziś zajmować. Pytamy, czy ktoś coś może o nim słyszał – jeśli będą jakieś odpowiedzi twierdzące, pozwalamy się uczniom wypowiedzieć.
- Próbuje wspólnie ustalić, z jakiej mniej więcej epoki pochodzi dzieło, którego fragmentu wysłuchaliśmy. Pytamy następnie uczniów, czy kojarzą innych kompozytorów lub utwory z XX wieku.

2. Główne wątki w twórczości Andrzeja Panufnika:

- Proponujemy uczniom przyjrzenie się tytułom utworów Andrzeja Panufnika – otwieramy zakładkę „[Etapy twórczości](#)” na stronie „Kolekcje: Andrzej Panufnik” i przewijamy powoli w dół, prosząc uczniów o komentarz – czy są to tytuły neutralne, czy też zawierają jakieś pozamuzyczne sugestie? Jeśli to drugie, to czego dotyczą tytuły?
- Spróbujemy pogłębić teraz wiedzę o głównych wątkach w twórczości Panufnika SLAJD NR 2: rozdajemy uczniom wydruki opisów utworów Andrzeja Panufnika ze strony Ninateki „Kolekcje: Andrzej Panufnik” (lista utworów wymieniona jest powyżej w sekcji „Materiały”) – po 1-2 osoby do każdego opisu. Następnie prosimy uczniów o dokładne przeczytanie swoich opisów i wyłonienie z każdego informacji o pozamuzycznych inspiracjach/źródłach danego utworu SLAJD NR 3. Prosimy o jak najkrótsze ujęcie tej informacji. Dajemy uczniom parę chwil na realizację zadania, a następnie prosimy po kolei każdego ucznia (lub parę uczniów, jeśli analizowali opis we dwójkę) o odczytanie tytułu „swojego” utworu oraz podanie informacji. Jeśli jest ona zbyt długa, sami pomagamy ją skracać (np. z *Nokturnu*: „wieczorny spacer”, z *Arbor cosmica*: „drzewo”, z *Metasinfonii* „spirała” itp.) – każdą wypowiedź

zapisujemy na tablicy białą kredą.

- Po skończeniu tej części zadania prosimy uczniów, by przyjrzeni się hasłom zapisanym na tablicy – czy da się je jakoś pogrupować tematycznie? Czy jakieś wątki się powtarzają? Zachęcamy uczniów do uogólnień. Prawdopodobnie wyłonią się następujące kategorie (można je oczywiście ująć różnymi słowami): historia Polski, dawna muzyka polska, polski folklor, religia, natura/przyroda, geometria – wpisujemy je samodzielnie do SLAJDU NR 4. Po ich ustaleniu przypisujemy im kolory i obrysowujemy kolorowymi kredami wypisane wcześniej hasła na tablicy (można o to poprosić ochotnika). Czy jakieś wątki/tematy są szczególnie mocno reprezentowane? Uogólniamy dalej te związane z Polską – wiele utworów jest inspirowanych polską kulturą i historią SLAJD NR 5. Jest to do pewnego stopnia oczywiste, bo Andrzej Panufnik był polskim kompozytorem, ale z drugiej strony nie wszyscy polscy kompozytorzy w tak bezpośredni sposób eksponowali polskość w swoich utworach. Być może Panufnik miał jakiś szczególny powód?

3. Biografia

- Proponujemy teraz uczniom obejrzenie [filmu biograficznego o Andrzeju Panufniku](#) ze strony Ninateki „Kolekcje: Andrzej Panufnik”. Przed prezentacją prosimy uczniów, by oglądając, starali się zwrócić uwagę na to, w jaki sposób wydarzenia i procesy historyczne wpłynęły na biografię kompozytora. Czy były w niej momenty szczególnie dramatyczne?
- Po filmie prosimy uczniów o wypowiedzi na zadany uprzednio temat. Prawdopodobnie duże emocje wzbudził fragment opisujący ucieczkę Panufnika na Zachód. Proponujemy wówczas dodatkowy materiał filmowy pogłębiający to zagadnienie – prezentujemy fragment filmu [Andrzej Panufnik - errata do biografii](#) ze strony Ninateki „Kolekcje: Andrzej Panufnik” (od 6'22 do 16'19, później również 19'53-21'02). Czy w tym kontekście tak silna obecność polskiej tematyki w jego twórczości wydaje się bardziej zrozumiała?

4. *Sinfonia sacra*

- Na koniec proponujemy uczniom przyjrzenie się jednemu z najczęściej wykonywanych utworów Andrzeja Panufnika – jego *III Symfonii* noszącej tytuł *Sinfonia sacra* SLAJD NR 6. Prosimy osobę, która dostała wydruk opisu utworu, o jego odczytanie (bez ostatnich trzech akapitów).
- Otwieramy następnie [partyturę online](#) utworu ze strony wydawnictwa Boosey and Hawkes – najpierw na str. 3, gdzie zwracamy uwagę na sposób rozmieszczenia 4 trąbek, a później prezentujemy nuty *Wizji I* (str. 4-6) zwracając uwagę, że grają w niej wyłącznie owe trąbki. Słuchamy następnie tej sekwencji z [nagrania](#) dostępnego na stronie Ninateki „Kolekcje: Andrzej Panufnik”.
- Przypominamy uczniom *Bogurodzicę* (z dowolnego nagrania dostępnego w internecie), a następnie prezentujemy nagranie *Hymnu z III Symfonii* Panufnika (od 10'31, można ewentualnie rozpocząć od dalszych sekwencji tej części), prosząc, by podczas słuchania zwrócili uwagę na dwie kwestie: 1) czy słychać melodię *Bogurodzicy*, oraz 2) czy coś znajomego słychać w końcowych fragmentach (chodzi o motyw trąbek z *Wizji I*).
- Na koniec pytamy uczniów, jakie skojarzenia budzi w nich ta muzyka – czy zgodne z zamierzeniami kompozytora? A może całkiem inne?

5. Zadanie domowe:

Przedstawiamy uczniom propozycję dwóch zadań domowych do wyboru (obydwa dla chętnych) – rozwiązanie każdego z nich można znaleźć na poświęconej Panufnikowi stronie Ninateki SLAJD NR 7:

- prześledzić „wątek geometryczny” w twórczości Panufnika: wynotować najważniejsze tytuły i wskazać związane z nimi figury/konstrukcje
- jaką rolę w twórczości Panufnika pełniła „komórka”? Podpowiadamy tylko, że nie chodziło o telefon...